

X Международная НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

**5-10
февраля**

НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ВЫЗОВЫ XXI ВЕКА

Нур-Султан, Казахстан

**ОБЪЕДИНЕНИЕ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ В ФОРМЕ
АССОЦИАЦИИ «ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЕ
ДВИЖЕНИЕ «БОБЕК»
КОНГРЕСС УЧЕНЫХ КАЗАХСТАНА**

**«SCIENCE AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD:
CHALLENGES OF THE XXI CENTURY»**

**атты X Халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференция
ЖИНАҒЫ**

МАТЕРИАЛЫ

**X Международной научно-практической
конференции
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ:
ВЫЗОВЫ XXI века»**

12. МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ

I ТОМ

УДК 378 (063)

ББК 74.58

С 940

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Е. Абиев (Казахстан)

Ж.Малибек, профессор;

Ж.Н.Калиев к.п.н.;

Лю Дэмин (Китай),

Е.Л. Стычева, Т.Г. Борисов (Россия)

Чембарисов Э.И. д.г.н., профессора (Узбекистан)

Салимова Б.Д. к.т.н., доцент (Узбекистан)

Худайкулов Р.М. PhD (Узбекистан)

Заместители главного редактора: Е. Ешим (Казахстан)

С 940

«SCIENCE AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD: CHALLENGES OF THE XXI CENTURY» материалы X Международной науч-прак. конф. (МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ)/ сост.: Е. Ешим – Нур-Султан, 2022 – 97 с.

ISBN 978-601-332-271-1

«SCIENCE AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD: CHALLENGES OF THE XXI CENTURY» атты X Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары жинағына Қазақстан, Ресей, Қытай, Түркия, Белорус, Украина, Молдова, Қырғызстан, Өзбекстан, Тәжікстан, Түрікменстан, Грузия, Монғолия жоғары оқу орындары мен ғылыми мекемелердің қызметкерлері мен ұстаздары, магистранттары, студенттері және мектеп мұғалімдерінің баяндамалары енгізілді. Жинақтың материалдары жоғары оқу орнындары мен ғылыми мекемелердегі қызметкерлерге, оқытушыларға, мектеп және колледж мұғалімдеріне, магистранттар мен студенттерге арналған.

X Международная научно-практическая конференция **«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ВЫЗОВЫ XXI века»**, включают доклады ученых, студентов, магистрантов и учителей школ из разных стран (Казахстан, Россия, Китай, Турция, Белорусь, Украина, Кыргызстан, Узбекистан, Таджикистан, Молдавия, Туркменистан, Грузия, Монголия). Материалы сборника будут интересны научным сотрудникам, преподавателям, учителям средних школ, колледжей, магистрантам, студентам учебных и научных учреждений.

УДК 378 (063)

ББК 74.58

ISBN 978-601-332-271-1

© ОЮЛ в форме ассоциации
«Общенациональное движение «Бобек», 2022

ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ МЕН ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫ БОЙЫНША 2011 – 2021 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЖАТЫР МОЙНЫ ҚАТЕРЛІ ІСІГІНІҢ ДИНАМИКАСЫ ЖӘНЕ СКРИНИНГ ТӘСІЛІНІҢ НӘТИЖЕСІ

Калдыгозова Галия Еркимбековна,
Бертаев Бауржан Лесбекович

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, Шымкент кампусы,
Травматология –ортопедия және онкология кафедрасы
Шымкент, Қазақстан

Аннотация: Мақалада Түркістан облысы мен Шымкент қаласы бойынша Қалалық онкологиялық орталықта ем қабылдаған науқастар бойынша 2011-2021 жылдардағы жатыр мойны қатерлі ісігімен ем қабылдаған науқастардың статистикалық мәліметтері берілген. Жалпы науқастар санының, динамикасымен қатар олардың өміршеңдігі, 5 жылдық өмір сүру көрсеткіші, бір жылдық өлім деңгейі берілген. Зерттеу нәтижелері Түркістан облысы мен Шымкент қаласы бойынша жатыр мойны қатерлі ісігімен сырқаттанған науқастар санының жыл санап артып отырғанын көрсетеді. Алғаш анықталған жағдайдың өзі 10 жыл ішінде 2011 жылғы аурушаңдық деңгейі 108 (100 мың адамға шаққанда 4,7%) болса, 2016 жылы 150 (100 мың адамға шаққанда 5,7%) жетсе, ал 2021 жылы 234-ге жеткен. Түркістан облысы мен Шымкент қаласы бойынша жатыр мойны қатерлі ісігінің жиілігі артқанымен, оның ерте анықталу көрсеткіші жақсы деңгейде ісіктің бастапқы I-II сатыларында анықталуы 2011 жылы 94(87%), 2016 жылы 121(80,6%) анықталса, 2021 жылы 213(91%).

Кілт сөздер: жатыр мойны қатерлі ісігі, аурушаңдық, ісік даму сатысы, өміршеңдік, науқас, скрининг.

Кіріспе. Қазірде дүние жүзінде жатыр мойны қатерлі ісігі диагнозымен өмір сүріп жатқан әйелдердің саны 175 мыңнан асқан. Қазақстанда жыл сайын 1700 әйел жатыр мойны қатерлі ісігімен сырқаттанса, өкініштісі олардың 600 қайтыс болады. Яғни, күніне 2 әйел жатыр мойны қатерлі ісігінен өмірден озады. Бұл жатыр мойны қатерлі ісігімен ауырған әйелдердің әр екіншісі өледі деген сөз[1].

Австралияның денсаулық сақтау институтының мәліметтері бойынша 1994 жылы скринингтік бағдарлама енгізілгеннен соң, әйелдер арасындағы аурушаңдық деңгейі 100 мың тұрғынға шаққанда 13,2 – ден 6,9 – ға, ал ЖМҚІ келетін өлім деңгейі 4,0 – ден 1,9 – ға, яғни екі есеге дейін төмендеген[2]. Бұндай мүмкіншілік ауруды ерте анықтап, бастапқы кезінде ем тағайындалғандығына байланысты.

Қазақстан Республикасында 100 000 тұрғынға шаққандағы аурушаңдық көрсеткіші 17 – ден 20 – ға дейін жетеді. Дамыған Европа мен Солтүстік Америкада елдерінде бұл көрсеткіш 2 – 3 есе төмен. Еліміз Латвия, Литва, Украина, Ресей және Орталық Азия елдері сияқты аурушаңдық деңгейі жоғары елдер тобына кіреді.

Онкологиялық науқастарды электрондық тіркеу(ЭРОБ) базасының 2020 жылғы мәліметі бойынша, ЖМҚІ келетін өлім көрсеткіші 100 мың тұрғынға шаққанда 7,7 құрайды. ЖМҚІ жалпы қатерлі ісіктердің арасында кездесу жиілігі бойынша 5(бесінші), ал олардан келетін өлім деңгейі бойынша 10(оныншы) орында. Яғни, қатерлі ісіктердің 5,1 % құрайды[2].

Соңғы жылдары бүкіл әлемде жатыр мойны қатерлі ісігі таралуының айқын үрдісі байқалуда. ДДҰ деректері бойынша, аурушандықтың барлық жаңа оқиғаларының 90% экономикасы дамып келе жатқан елдерге тиесілі, олардың көбісі расталмаған диагнозбен және өмірін ұзарта алатын тиісті емдеу тәсілдерінің қолжетімсіздігі басым болып отыр.

Жұмыстың мақсаты: Түркістан облысы мен Шымкент қаласы бойынша 2011 - 2021 жылдардағы жатыр мойны қатерлі ісігі бойынша скрининг тәсілінің нәтижесін талдау арқылы жатыр мойны қатерлі ісігінің динамикасын бағалау.

Тәсілдері: Жұмыстың негізгі өзегі ретінде Түркістан облысы мен Шымкент қаласы бойынша Қалалық онкологиялық орталықта 2011 - 2021 жылдардағы жатыр мойны қатерлі ісігі бойынша ем қабылдаған науқастар алынды. Олардың жалпы саны, ісіктің даму сатысы, 5 жылдық өмір сүру көрсеткіші, 1 жылдық өлім деңгейі анықталды.

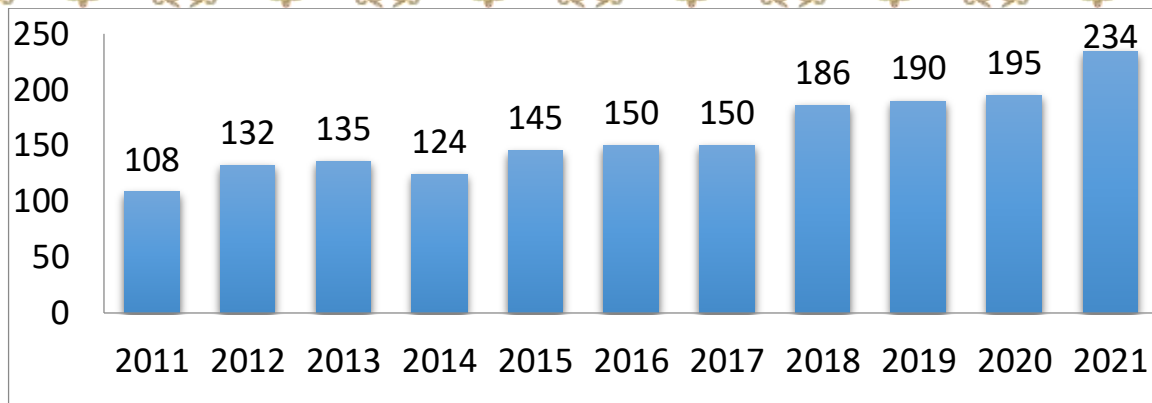
Нәтижелері.

Кесте 1. Түркістан облысы мен Шымкент қаласы онкологиялық ауруларға қарсы диспансерінің Жатыр мойны қатерлі ісігі туралы соңғы мәліметтеріне назар аударып көрелік. Кестеде 2011 жылдан бастап, 2021 жылға дейінгі жатыр мойны ісіктері бойынша сапалық көрсеткіш берілген[3].

№	Жылдар	Аурушандық		Сатылары						Өлім көрсеткіші		5 жылдық өмір сүру көрсеткіші	
		абс.с	100 м. т.ш	I-II		III		IV		абс. с	100 м. т.ш	абс. с	%
				абс	%	абс	%	абс	%				
1	2011	108	4,7	94	87,0	12	11,1	1	0,9	59	2,6	289	46,7
2	2012	132	5,7	111	84,0	18	13,6	3	2,2	63	2,7	327	49,3
3	2013	135	5,7	118	87,4	13	9,6	4	2,9	85	3,6	356	52,1
4	2014	124	5,1	100	80,6	24	19,3	-	-	57	2,3	399	53,4
5	2015	145	5,7	126	86,8	16	11,0	3	2,0	63	2,4	427	51,8
6	2016	150	5,7	121	80,6	25	16,6	4	2,6	72	2,7	418	49,0
7	2017	150	5,6	128	85,3	21	14,0	1	0,6	45	1,6	353	42,3
8	2018	186	6,8	149	80,1	32	17,2	3	1,6	72	2,6	394	43,9
9	2019	190	6,8	173	91,0	15	7,8	2	1,0	87	3,1	471	52,0
10	2020	195	6,9	176	90,2	16	8,2	3	1,5	78	2,7	483	46,3
11	2021	234	8,1	213	91,0	20	8,5	1	0,4	92	3,2	544	47,0

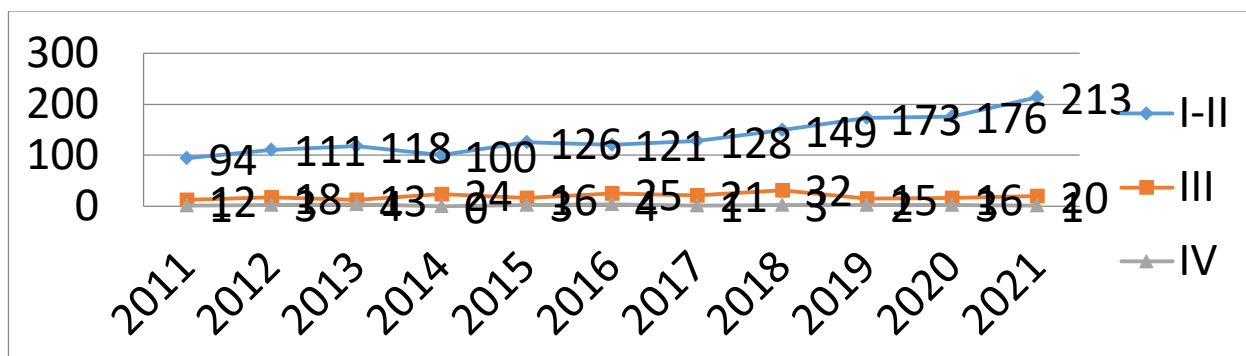
Кесте 2. Бұл кескіндемеде ҚОО тексерілген, қатерлі ісік бойынша диагнозы мен сатылары толық анықталып, ем қабылдаған аурулар саны мен 2011 – 2021 жылдарғы динамикасы берілген.

Кестеде көрсетілгендей алғаш анықталған жатыр мойны қатерлі ісігінің аурушандық деңгейі Түркістан облысы мен Шымкент қаласы бойынша жиілегендігі байқалады. 2011 жылғы аурушандық деңгейі 108 (100 мың адамға шаққанда 4,7%) болса, 2016 жылы 150 (100 мың адамға шаққанда 5,7%) жетсе, ал 2021 жылы 234-ге жеткен (100 мыңға шаққанда 8,1%). Яғни, 10 жылдың ішінде екі есеге дейін жоғарылағандығын көруімізге болады.

Кесте 3. Қатерлі ісік бойынша диагнозы толық анықталып, ем қабылдаған науқастар саны мен 2011-2021 жылдардағы динамикасы.

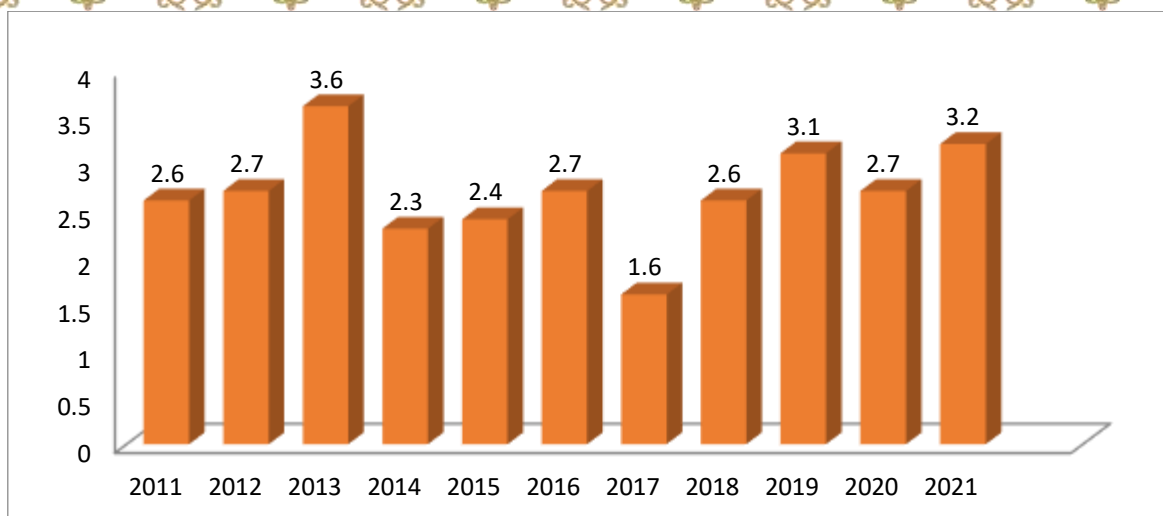

Кескіндемеде жатыр мойны қатерлі ісігінің даму сатылары бойынша жиілігі берілген. Ісіктің бастапқы I-II сатыларында анықталуы 2011 жылы 94(87%), 2016 жылы 121(80,6%) анықталса, 2021 жылы 213(91%) жоғарылағандығын көруімізге болады. Яғни, өңірімізде скринингтік бағдарламаның дұрыс жолға қойылғандығын байқауымызға болады. Сонымен қатар ісіктің III және IV сатыларында анықталу жиілігі берілген. Ісіктің III сатысында анықталуы 2011 жылы 12(11,1%), 2016 жылы 25(16,6%) анықталса, 2021 жылы 20(8,5%), ал IV сатысында 2011 жылы 1(0,9%), 2016 жылы 4(2,6%), 2021 жылы 1(0,4%) анықталса, яғни ісіктің асқынған III және IV сатыларында анықталу жиілігі төмендегендігін айқын көруімізге болады.

Скрининг бағдарламасы бойынша жатыр мойны қатерлі ісігі ерте анықтауда біршама ілгерілеушілік болғанымен, сол аурудан өлім деңгейі әлі күнге көңіл көншітетіндей деңгейге жетпеген. Оны келесі кескіндемеден айқын көруімізге болады.

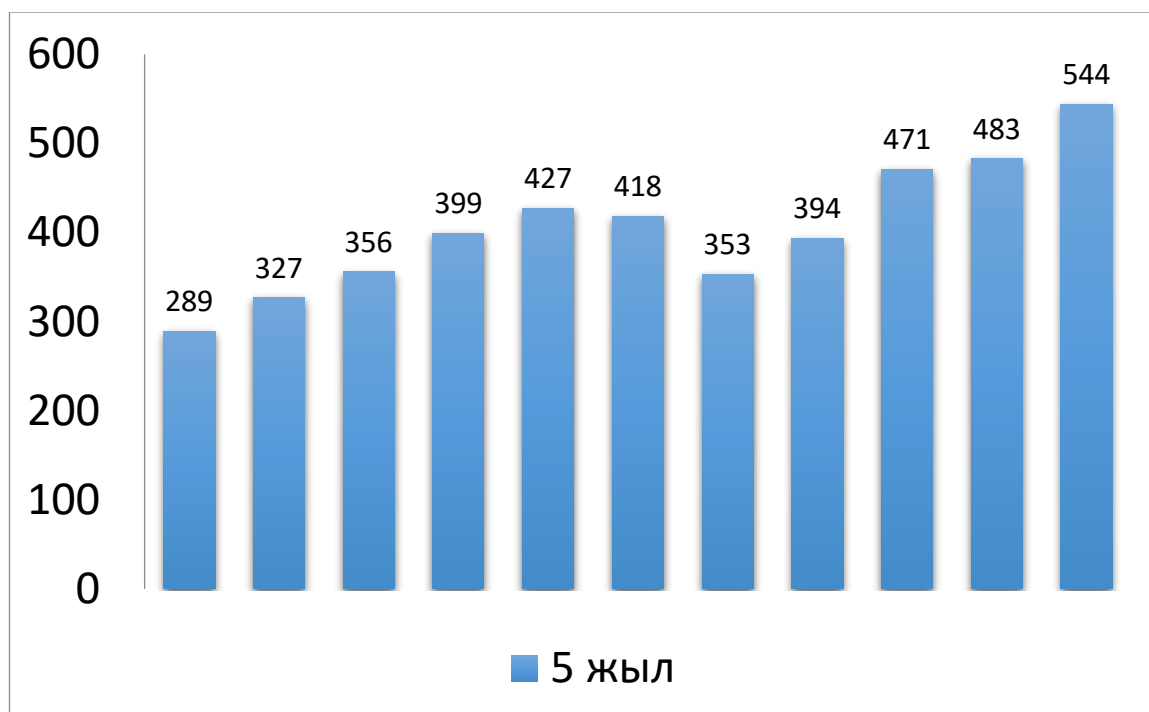
Кесте 4. 2011-2021жылдардағы ЖМҚІ жалпы өлім көрсеткіштері

Кескіндеме нәтижесі бойынша жатыр мойны қатерлі ісігі салдарынан өлім деңгейі сол жоғары қалпында қалып отыр. Динамикалық бақылау бойынша өлім көрсеткіші деңгейі 100 мың тұрғынға шаққанда 2011 жылдағымен салыстырғанда 2,6 – дан (59 абс.с), біршама артып 2016 жылы 2,7 (72 абс.с), ал 2021 жылы 3,2-ке (92 абс.с) жеткен. Көрсеткіш жасалынып жатқан бағдарламаны әлі де жандандыру керектігінің білдіреді.

Кесте 5. Кескіндеме қатерлі ісікпен науқастанғандардың 5 жылдық өмір сүру ұзақтығына негізделген.

Берілім бойынша 5 жылдық өмір сүру деңгейі 2011 жылы 289 (46,7%) құраса, 2016 жылы 418 (49,0%) жоғарылаған, ал 2021 жылы 544 (47,0) жеткендігін аңғаруға болады.

Нәтижелерді талқылау

Жатыр мойны қатерлі ісігімен сырқаттану жиілігі артуының, кеш анықталуының және өлім көркеткіші жоғарылауының бірнеше себептері бар.

1. Негізгі себеп, аурудың бастапқы сатыларында клиникалық белгілерінің болмауы немесе мардымсыз болуы.
2. Аталған ауру бойынша, себеп салдарлары, қалай басталатындығы, оның ерте және негізгі белгілері туралы, оған тағайындалатын тиісті ем нәтижесінің ісіктің даму сатысына тікелей байланыстылығын айқындайтын жалпы ақпараттың аз болуы.
3. Мемлекетіміздегі тұрғындардың көбісі ауылдық жерге орналасқандығын ескерсек, ондай ақпараттың әр әйелге жете бермейтіні белгілі.
4. Оның үстіне халқымыздың өз денсаулығына немқұрайлы қарайтындығын да ескерген жөн.

Диагнозды бастапқы сатысында қойып, тиісті емді бастаған жағдайда жатыр мойны қатерлі ісігінен 95 – 98 % толық айығып кету мүмкіндігі бар екендігін ескерген жөн[4].

Ұсыныстар.

- 1) Скрининг тәсілін жандандыру.
- 2) АПВ қарсы 11 – 12 жаста вакцинациялау.
- 3) Арнайы мамандар қабылдауымен АШЫҚ ЕСІК күндерін өткізу.
- 4) Қажетті тексерулерге ауыл аймақтағы қауіп-қатерлі топтағы әйелдерді толығымен қамту.
- 5) Жатыр мойны қатерлі ісігін ерте диагностикалауды насихаттайтын ақпарат көздерін ұлғайту. Теледидарда, радиода, кездесулерде дәрістер, профилактикалық бақылаулар т.с.с ұйымдастыру.

Аймақтық жалпы тәжірибелі дәрігерлер, гинекологтар мен онкологтардың осы бағдарлама бойынша біліктілігін үнемі арттырып отыру.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Қазақ Онкология және радиология ғылыми зерттеу институтының мәліметі(onco.kz)
2. Кайдарова Д.Р. Онкология // Клиническое руководство, 1,2 том. Алматы 2016 г., 465 с.
3. Түркістан облысы мен Шымкент қаласы бойынша ҚОО алынған жатыр мойны қатерлі ісігінің 2007 – 2017 жылдардағы сапалы көрсеткіші.
4. А.Х.Абисатов. Клиникалық онкология// клиникалық нұсқау, 1,2 том. Алматы, 2014 жыл 480 с.

С.А.ХАЙДАРОВА, Б.Д.НАРЗИЕВ, Р.М.ТАШТЕМИРОВ (САМАРҚАНД, УЗБЕКИСТАН) ИТЛАРНИНГ НАЙСИМОН СУЯКЛАРИ СИНИШИНИ ОСТЕОСИНТЕЗ УСУЛИДА ДАВОЛАШДА ҚОННИНГ АЙРИМ БИОКИМЁВИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ.....	51
УЛУКБЕКОВА АЙГУЛЬ ОРЫГАЛИЕВНА, КИСЕБАЕВ ЖАНИБЕК САГАТОВИЧ, ЕРДАНОВА ГУЛШИРИН СЕРИКБАЕВНА, ЕШПАНОВА ГАУХАР ТЕМИРХАНОВНА (АЛМАТЫ, КАЗАХСТАН) МЕТОДИКА КОМПЛЕКСНОГО ПРИМЕНЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ СРЕДСТВ ФИЗИЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ У ТУЧНЫХ БОЛЬНЫХ САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ 2 ТИПА	55
ЕРҒАЗИНА САНДУҒАШ ЕРҒАЗЫҚЫЗЫ (АЛМАТЫ, ҚАЗАҚСТАН) БАҚША ҚАРАОТ (<i>PORTULACA OLERACEA L.</i>) ӨСІМДІГІНІҢ ФАРМАКОЛОГИЯЛЫҚ ӘСЕРІ ТУРАЛЫ ҚЫСҚАША ШОЛУ	59
ХОЖАЕВ АРМАН АЙВАРОВИЧ, ДЖАКИПБАЕВА АЙЖАН КУМИСКАЛИЕВНА, ШЕРШБАЙ ЕРНАР ТАЛҒАТУЛЫ, АҚБЕРДІ АҚБАР ОМАРУЛЫ, САГЫНБАЙ ФАРИЗА БЕРИКБАЙҚЫЗЫ, ИДРИСОВ ДОНИЁР МАМИРЖАНОВИЧ, АХМЕТОВ МУРАТ ТУЛЕГЕНОВИЧ, АБДЫКАЛИКОВА АЛМАЖАН АБДУАКАСОВНА (АЛМАТЫ, КАЗАХСТАН) РАК МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ: ФАКТОРЫ РИСКА И МЕТОДЫ ПРОФИЛАКТИКИ	63
КАЛУОВА КЕНЖЕГУЛЬ БЕКИШОВНА (АКТОБЕ, КАЗАХСТАН) ДИНАМИКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ОБЩЕЙ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ НАСЕЛЕНИЯ (на примере данных городской поликлиники №6 г.Актюбинска)	66
MEIRBEK ZHAKSYBEKOVICH AIMAGAMBETOV, AUYENOV MEDET AUYENULY., ABDRAKHMANOV SAMATBEK TURYSBEKOVICH, NAZARBEK BAKYTBKOVICH OMAROV, MASALOV ALDIYAR ERLANOVICH., MUKASH ERASYL ALIMGAZULY, ORYNBASAROV SHYNGYS ORAZMUKHAMETOVICH, MAMYKANOV RINAT TOLEUTAIEVICH, AUKEN AYDOS ERIKULY, BAKHTYMURATOV KAZBEK BAKHTYMURATULY (SEMEY, KAZAKHSTAN) EXPERIENCE IN THE TREATMENT OF DIABETIC FOOT SYNDROME	72
AIMAGAMBETOV MEIRBEK ZHAKSYBEKOVICH, AUYENOV MEDET AUYENULY, ABDRAKHMANOV SAMATBEK TURYSBEKOVICH, OMAROV NAZARBEK BAKYTBKOVICH, BULEGENOV TOLKYN ALPYSBAEVICH, MASALOV ALDIYAR ERLANOVICH., MUKASH ERASYL ALIMGAZULY, ORYNBASAROV SHYNGYS ORAZMUKHAMETOVICH, BAKHTYMURATOV KAZBEK BAKHTYMURATULY, AUKEN AIDOS ERIKKULY (SEMEY, KAZAKHSTAN) OF THE QUALITY OF LIFE OF PATIENTS WITH POST-BURN STRICTURE OF THE ESOPHAGUS AND STOMACH	77
БИСЕНАЛИН АБАД ПАНГЕРЕЙУЛЫ (НУР-СУЛТАН, КАЗАХСТАН) СТРУКТУРА И ДИНАМИКА МЛАДЕНЧЕСКИЙ СМЕРТНОСТИ ПО КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ ЗА 2018-2020 гг.	82
КАЛДЫГОЗОВА ГАЛИЯ ЕРКИМБЕКОВНА, БЕРТАЕВ БАУРЖАН ЛЕСБЕКОВИЧ (ШЫМКЕНТ, ҚАЗАҚСТАН) ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ МЕН ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫ БОЙЫНША 2011 – 2021 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЖАТЫР МОЙНЫ ҚАТЕРЛІ ІСІГІНІҢ ДИНАМИКАСЫ ЖӘНЕ СКРИНИНГ ТӘСІЛІНІҢ НӘТИЖЕСІ	87
ПЕТРОВСКАЯ ОЛЬГА НИКОЛАЕВНА, РИМЖА МИХАИЛ ИВАНОВИЧ (МИНСК, БЕЛАРУСЬ) ПЛОЩАДЬ ОЖОГОВ ОТ ВОЗДЕЙСТВИЯ ОТДЕЛЬНЫХ ТРАВМИРУЮЩИХ ФАКТОРОВ	92

Научное издание

Х Международная научно-практическая
конференция
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ:
ВЫЗОВЫ XXI века»

Сборник научных статей
Ответственный редактор – Е. Абиев
Технический редактор – Е. Ешім

Подписано в печать 25.02.2022
Формат 190x270. Бумага офсетная. Печать СР
Усл. печ. л. 25 п.л. Тираж 50 экз.

